

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЯВЛЕННЯ ДУХОВНОГО СМИСЛУ КУЛЬТУРНИХ ТЕКСТІВ У РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ

У статті визначаються методи, адекватні специфіці викладання мистецьких дисциплін, які враховують глибоко особистісний характер художньо-естетичного сприйняття мистецтва, допомагають зрозуміти феномен художнього явища, його символічний зміст, усвідомити смисл, створюють можливості щодо неповторної індивідуальної художньо-педагогічної інтерпретації. До таких методів автор відносить герменевтичний, феноменологічний і феноменолого-діалектичний методи, які сприяють формуванню в особистості спроможності бачити не тільки самі факти, але й їхню глибинну сутність, уміння узагальнювати, усвідомлювати логіку взаємодії внутрішнього (смиислового) і зовнішнього (матеріального) його вираження в явищах, що пізнаються, а також розвивають художньо-естетичний світогляд.

Ключові слова: *викладачі мистецьких дисциплін, герменевтичний, феноменологічний, феноменолого-діалектичний методи, художньо-педагогічна інтерпретація, художньо-естетичний світогляд.*

Оновлення й поглиблення змісту сучасної освіти пов'язане, передусім, із реалізацією культурологічної та гуманізуючої функції, що потребує створення цілісного інформаційно-смиислового простору культури, який об'єднає багатовіковий духовний досвід людства, усе найцінніше у філософії, науці, мистецтві. З іншого боку, саме освіта є джерелом культурного розвитку цілісної особистості, її світосприймання, світобачення і світорозуміння на шляху від людини освіченої до людини культури.

На думку Г. Гадамера, те, що робить гуманітарні науки науками, скоріше можна зрозуміти в контексті освіти. Розуміння – це процес злиття горизонтів. Бути освіченим означає підпорядкувати свої особистісні інтереси загальним цілям, а отже, володіти здатністю до абстрагування: від часткового й особливого до загального. Апелюючи до Гегеля, Г. Гадамер

проголосив «підйом до загального» як сутність гуманістичної освіти, що робить людину дійсно духовною істотою [2, с. 14].

Єдина природа мистецтва й справжньої культуротворчої освіти пов'язана зі створенням умов виявлення особистісних смислів, як у текстах культури, так і в собі самому, у створенні власного образу. «Саме тому, що культура несе «культ світла» по стрілі часу: ми зустрічаємося з нею в сьогодні, з нею, народженою в минулому, спрямовуємось у майбутнє» [11, с. 8].

Успішність фахової діяльності викладачів мистецьких дисциплін багато в чому залежить від відбору й систематизації основоположень методології пізнання феномена культури і мистецтва в контексті осмислення їхньої сутності як духовних констант: взаємовідносин людини і світу, зміст яких залежить від ціннісних домінант певної історичної епохи. «Гуманітарній методології, яка ґрунтується на онтологічному підході, мають відповідати герменевтичні методи – екзистенційні діалоги, «вчування» у внутрішній світ іншого, рефлексія, саморозуміння тощо» [10, с. 5].

Ці філософсько-світоглядні позиції стають базисом методологічної культури викладачів мистецьких дисциплін, спрямовуючи їх на певну стратегію розуміння явищ дійсності – художньо виражених у мистецтві й естетично сприйнятих особистістю. Відбір методів теоретичного й практичного пізнання художньої культури та мистецтва дозволяють викладачеві логічно організувати навчально-виховний процес як акт виявлення духовного смислу культурних текстів у живому спілкуванні – особистісному художньому сприйнятті-переживанні-розумінні.

Сучасне мистецтвознавство, культурологія, соціологія та психологія мистецтва багато в чому ґрунтуються на феноменології, діалектиці, герменевтиці, які апелюють до творчого абстрактного мислення на межі інсайту (осаяння), фантазування, інтерпретування, метафоричності, образного мислення, створення феноменологічних моделей. Ці методи стимулюють розвиток цілісного естетичного світосприйняття, творчого, художнього мислення – здатності особистості співвідносити в уяві предмети і явища навколишнього світу, продуктивно конструювати їх нові, нетривіальні зв'язки, що відрізняються багатозначністю та відсутністю звичних шаблонів і стереотипів сприймання.

Хоча ці методи широко описані в мистецько-педагогічній теорії М. Аркадьєвим, О. Бурською, І. Грінчук, Л. Ісьяною, О. Капічіною, В. Крицьким, Д. Лісун, О. Ляшенко, О. Олексюк, В. Орловим, Г. Падалкою, О. Рябініною, О. Рудницькою, Р. Тельчаровою, М. Ткач, М. Філіповим, Т. Чередніченко, О. Щолоковою та ін., на практиці вони застосовуються обмеженою кількістю викладачів, оскільки передбачають сформованість глибокої мистецької культури, ерудованості, художньо-естетичного мислення й світогляду, перш за все в самого викладача. Натомість у викладанні мистецьких дисциплін (художньої культури, музичного та образотворчого мистецтва) превалюють репродуктивні методи художнього сприйняття й мистецької діяльності, що призначаються для запам'ятовування і відтворення, коли учні (студенти) повторюють за викладачем трактовку художнього образу або концепцію художнього явища, відтворюють рухи, методи і прийоми зображення, користуються підібраними вчителем audio та internet матеріалами, репродукціями, поезією, уривками літературних творів, відтворюючи подане викладачем тлумачення художнього образу або культурно-історичного явища.

Мета статті полягає в розкритті методологічних підходів до розвитку світоглядної сфери особистості засобами мистецтва та визначенні методів, адекватних специфіці викладання мистецьких дисциплін, які враховують глибоко особистісний характер художньо-естетичного сприйняття мистецтва, допомагають зрозуміти феномен художнього явища, його символічний зміст, усвідомити смисл, створюють можливості щодо неповторної індивідуальної художньо-педагогічної інтерпретації.

Практика мистецької освіти нерідко базується на споріднених методах викладання природничих дисциплін – неадекватних щодо розуміння культурних і мистецьких явищ. Специфіка ж змісту предметів мистецького циклу потребує використання особливих методів їх вивчення, які розглянемо нижче.

Герменевтичний або інтерпретаторський метод (від гр. hermeneutikos – роз'яснюю, витлумачую), описаний у роботах М. Бахтіна, В. Дільтея, Г. Гадамера, О. Лосєва, З. Лісса, М. Хайдеггера, Ф. Шлейєрмахера, – це аналіз та інтерпретація смислу явищ, у тому числі й художніх; мистецтво тлумачення текстів,

учення про принципи їх інтерпретації, що відкриває можливості для розуміння багатозначних культурно-історичних текстів, формування суб'єктивних суджень про явища, хід подій та їхні закономірності.

Герменевтика виникла ще за античних часів і спочатку цей термін означав тлумачення промов оракулів, давніх текстів, знаків, смислів і т.ін. У середньовіччі герменевтика була неподільно пов'язана з теологією, з тлумаченням біблійних текстів і творів Отців церкви. У період Ренесансу з'явилась власне філологічна герменевтика, покликана критично досліджувати релігійні тексти й повертати їм первісний смисл. У середині XIX століття Ф. Шлейєрмахер уперше розглянув герменевтику як метод усіх наук про дух (гуманітарних наук), доводячи, що шляхом психологічного вживання можна проникнути у внутрішній світ авторів давніх текстів на основі реконструкції історичних подій, зрозуміти їх більш глибоко, ніж їх усвідомлювали самі учасники подій [12].

В. Дільтей поєднав герменевтику з «філософією життя» й доводив першість суб'єктивного тлумачення історичних і культурних явищ. Життя – це перш за все духовний процес, те, що людина відчуває, хоче; життя, переживання – це постійний потік відчуттів, емоцій, уявлень, бажань, які ми не можемо пізнати розумом. Головні цінності тут – внутрішній психологічний досвід, інтуїтивне переживання фактів свідомості [4, с. 135–139].

Подолання психологізму попередньої герменевтичної традиції, відштовхуючись від феноменології концепції інтенціональності свідомості й «життєвого світу» Е. Гуссерля, запропонував М. Хайдеггер, який визначив герменевтику як теорію екзистенціального розуміння і тлумачення мови.

Г. Гадамер проголошує герменевтику універсальною філософією, що має відповісти на питання: як уможливується розуміння світу і як у цьому розумінні втілюється істина буття. Аналізуючи складні відносини герменевтики й естетики, Г. Гадамер наголошує на тому, що кожна зустріч із мистецтвом є зустріччю людини із самою собою. Дійсно, між твором мистецтва й усіма тими, хто його сприймає, існує ніби абсолютна одночасність, що стверджує себе повсякчас незалежно від змін в

історичній свідомості. Дієвість художнього твору і його комунікативна сила не залишаються в межах історичного горизонту, у нього завжди є власне сучасне, яке лише частково належить часу його створення [3, с. 256]. Це пов'язане із символічністю мистецтва, смисловою невичерпністю символу, глибиною естетичної свідомості як феномену першообразу – божественної сутності художнього твору (за О. Лосєвим). Отже, твір мистецтва принципово належить позачасовому сьогоденню. Більше того, неповторна актуальність мистецтва полягає саме в тому, що воно відкрите безмежності смислових інтерпретацій: аналітичних, інтенціональних, екзистенційних тощо.

Сприйняття мистецтва не зводиться просто до розуміння очевидного смислу, як це має місце у професійній історичній герменевтиці за її специфічного відношення до текстів. Художній твір, навіть «чисто естетично» подобається нам інакше, ніж квітка або орнамент. Мистецтво дає нам «інтелектуалізовану» насолоду (за Кантом). Твір мистецтва нам щось повідомляє, говорить із нами, тому належить до сфери розуміння, а отже, й герменевтики. У цій площині й розглядаються відносини між герменевтикою і естетикою. Загалом герменевтика вбирає в себе естетику. Завданням герменевтики є будівництво мостів через людську або історичну прірву між духом і духом, відкриваючи нам чужий дух. Це означає не тільки реконструкцію «світу», в якому розгортається смисл художнього твору, а також і розуміння смислу. Для цього необхідно розуміти мову мистецтва, специфіка якої полягає саме в тому, що вона спрямована на актуалізацію в нас думок інших. Досвід мистецтва дозволяє нам пережити історичний досвід людства і глибину почуттів інших, які ми переживаємо як власні, оскільки кращі зразки мистецтва містять у собі й виражають символічні риси, притаманні, як вчить герменевтика, всьому сущому – минулому і сучасному. «Довірлива інтимність, якою нас розчулюють твори мистецтва, є разом із тим, загадковим струсом і руйнацією усталеного. Воно не тільки відкриває серед радісного й грізного жаху стару істину: «це Ти», – воно ще й говорить нам: «ти маєш змінити своє життя!» [3, с. 258–265].

Феноменологічний метод спирається на філософські праці І. Гартмана, Е. Гуссерля, Р. Ингардена, О. Лосєва, Ж.-П. Сартра,

М. Хайдеггера та розглядає об'єкти поза їх реальним, матеріальним існуванням, як об'єкти *інтенціонального* (від лат. *intensionalism* – вчення про те, що кожна дія може розцінюватися тільки з точки зору самого виконавця) змісту та переживання; розуміння наукових об'єктів і художніх творів такими, якими вони є «в собі» поза їх фізичним існуванням і функціональними аспектами. Першість феноменологічної точки зору в тій чи іншій художньо-педагогічній ситуації означає здатність відштовхуватись від феномену як такого, а не від певних ідей, концепцій, теорій. Феноменологія (від гр. *φαινόμενον* – явище) – це вчення про свідомість, феномени і смисли, явища у чуттєвому спогляданні, сприйнятті й осмисленні. Феноменологія передбачає рефлексію вихідних установок, очікувань, знань, уявлень. Все це треба ніби виключити «поки», зробити паузу – епохе (від гр. *ἐποχή* – затримка, зупинка) як відмову від попередніх уявлень, знань про світ із метою встановлення істинного смислу (ейдоса – від гр. *εἶδος* – якість, ідея, образ, сутність, намір — «конкретна наявність абстрактного», «речова даність у мисленні», категоріальна структура, що інтерпретує первинну семантику будь-якого поняття). «Для того, щоб зрозуміти дійсність у чистому вигляді, необхідно відійти від дійсності, відключитися від неї, дати їй абстраговану картину...» [9, с. 476].

У феноменологічній редукції (від лат. *reductio* – повернення, відновлення: пошук такого судження, з якого випливає судження, визнане нами за істинне; зведення складного до простішого в інтересах наукового або художнього аналізу) художній твір є «предметністю» або формою, що постає у свідомості реципієнта, який його сприймає. Оскільки основна сутність свідомості полягає в тому, щоб мати смисл, тому сприйняття художнього твору є не просто почуттєвим переживанням, а переживанням, що володіє смислом. «Згідно з феноменологією сприйняття вважається єдино законним фундаментом усієї теоретичної і практичної діяльності людини. Кожне інтенціональне переживання містить у собі активність Я (ноесис), почуттєві дані, які в широкому змісті можна розуміти як сприймане взагалі (гіле) і інтенціональну єдність смислу (ноему), ідеальний полюс ідентичності, у якому «схоплюється» дійсність. В акті сприйняття

відбувається конституювання предметності, смисл цього «інтенціонального» предмета виявляється за допомогою інтенціональності другого порядку, носієм якого є «Я-Полюс», що виступає в якості «незацікавленого спостерігача» різноманітного «життя» свідомості. Трансцендентальне «Я», однак, не тільки «спостерігає», але й виявляє щось у предметі» [6, с. 167].

Сфера естетичної ідентифікації мистецтва є тим простором, у якому свідомість людини утворює власні смисли. Феноменологічний підхід дозволяє розглядати мистецтво як естетично самоцінне явище, на відміну від загальноприйнятого в мистецькій освіті суспільно-утилітарного й морально-дидактичного його розуміння. Це допомагає змінити ситуацію безособистісного пізнання мистецтва й культивувати живий досвід суб'єктивного переживання мистецьких творів, оскільки художньо-естетична свідомість є по суті творчим виміром індивідуальності, здатної вирощувати в собі власну філософію буття – власне світосприйняття, світовідчуття, світопереживання. В ході феноменологічного сприйняття людина встановлює власну систему логічних зв'язків, мотивацій, морально-етичних настанов, відкриваючи істину й формуючи достеменність життєвих вчинків. Це ціннісний взаємозв'язок власного «Я» з сутнісним «Я» художнього твору, що відбувається в діалозі особистостей (сприймаючих твір і самого твору) у вільному просторі процесу розгортання й становлення художньої форми. Художньо-творча рефлексія людини виявляється у феноменологічній інтерпретації, що уможливорює розмаїття інтерпретацій багатопланового виявлення сприймальної свідомості особистості.

Феноменолого-діалектичний метод О. Лосєва розкриває діалектичну сутність процесів розвитку світу в контексті властивого йому загального взаємозв'язку та якісних перетворень. Цей метод орієнтує на розгляд усього існуючого як такого, що виникає, проходить у своєму розвитку певні стадії, не зникаючи повністю, а перетворюючись на щось нове, разом із тим зберігаючи у своїй сутності смисли попередніх форм і явищ, але вже в новому якісному вираженні. Феноменологічний, або ейдетичний метод, розроблений Е. Гуссерлем, та діалектичний, відомий ще за античних часів (Сократ, Платон, Аристотель) і вдосконалений Гегелем, О. Лосєв синтезував у цільний

феноменолого-діалектичний метод, що є школою мислення, дослідницьким шляхом пошуку істини щодо існування світу взагалі та соціального становлення на цьому шляху людської особистості як мислячої і діючої істоти.

На думку О. Лосєва, вся існуюча дійсність є життям, самосвідомим (інтелігентним) корелятом якого є міф як смислова вираженість свідомості особистості, що осягає буття. Думка людини у своєму адекватному вираженні і є діалектикою. За О. Лосєвим, діалектика – найточніше знання в поняттях. Вона в поняттях подає живе життя. Використання діалектики дозволяє не тільки виявити смисл певного феномену, наприклад, культурного явища або художньої форми, а й встановити зв'язки між частковими поняттями (ейдосами) у структурі цілісного смислу (ейдосу) поняття. У «Діалектиці художньої форми» О. Лосєв зазначив: «Феноменологія є конструювання ейдосу з його окремих моментів. Феноменологія тої чи іншої множини речей є конструювання загального ейдосу, куди ці речі входять як частини. Діалектика є конструювання ейдосу в його ейдетичному ж зв'язку з іншими ейдосами, так що даний ейдос піднімається до більш загального ейдосу, не як його частина, а в якості логіко-категоріального моменту» [8, с. 10].

Корінними поняттями лосєвського вчення про художню форму є ідея і образ. «Їх багатоманітні взаємовідношення і породжують розгорнуту систему феноменів, що на понятійному рівні виливається в систему власне естетичних категорій» [1, с. 906].

У системі феноменологічних редукцій розгортається гра і взаємоперехід діалектичних моментів вираження художньої форми як процесу становлення її символічного смислу або цілісного особистісного міфу – явлену в Імені життєву історію особистості. Через діалектичну тріаду Тезис + Антитезис = Синтез лосєвський метод змушує не лише чуттєво сприймати твір, а й осмислювати його шляхом розуміння категорії: єдине, інакове, багатомірне, першобраз, становлення, факт, вираження, сутнісне, ейдос, антиномія, інтелігенція, символ, міф, особистість, енергія сутності, слово, ім'я, Логос, – які перетворюються на універсальне поле феноменологічних рефлексій, що вводить і студента, і викладача у специфічну сферу «життя

смыслу». «Специфікою мистецтва, – переконує Л. Ісьянова, – є те, що на відміну від усіх інших форм створювальної діяльності людини, першообраз твору вперше виникає, стає (у синтезі безсвідомого і свідомого процесів творчого мислення митця) у самому творі!» [5, с. 46]. Інтерпретуючи мистецький твір, або вивчаючи художнє явище, людина формує власний художньо-естетичний світогляд – міфологію своєї особистості: виявлення, вираження людини, його енергійно-особистісного начала або духу, що по суті і є **культурою**.

На думку О. Лосева, діалектика і феноменологія не просто пов'язані, а є одне неподільне ціле, аспектами якого вони є. Діалектика виконує другу половину роботи щодо пізнання явища: вона всю множину смислів занурює в їхню власну глибину, яка оживає і виявляє себе зовні. Феноменологія поєднує частину з частиною, а діалектика – ціле з цілим. У феноменолого-діалектичному методі рефлексія і споглядання утворюють аналітичний синтез – стереоскопічне, голографічне бачення, коли водночас споглядаються і поєднуються думкою в одне ціле передній і задній план панорами пізнавальної реальності, і це – всеосяжна пам'ять, що дозволяє в кожній даній точці дослідження не забувати про інші його фрагменти [7, с. 133–141].

Володіння феноменолого-діалектичним методом О. Лосева, на думку Л. Ісьянової, «сприяє формуванню у викладачів спроможності бачити не тільки самі факти, але й їхню глибинну сутність, уміння узагальнювати, усвідомлювати логіку взаємодії внутрішнього (смыслового) і зовнішнього (матеріального) його вираження в явищах, що пізнаються, розвиває в них абстрактне і власне наукове мислення» [5, с. 16–17].

Отже, у практиці сучасної мистецької освіти не повною мірою використовується дієвість методів, що спрямовують молодь на сприйняття і розуміння етико-естетичних цінностей, закарбованих у творах мистецтва, осмыслення й засвоєння символічної художньо-образної інформації як передумови створення власних смислів – основи світогляду особистості. Використання герменевтичного, феноменологічного, феноменолого-діалектичного методів сприятиме формуванню в молоді художнього мислення, здатності до адекватної та вільної

інтерпретації мистецьких творів, орієнтації у світі художніх цінностей, реалізації творчого потенціалу особистості, самовизначенню в сучасній соціокультурній ситуації, актуалізації прихованих психологічних можливостей свідомого й позасвідомого розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Бычков В. В. Выражение невыразимого или иррациональное в свете ratio / В. В. Бычков // Лосев А. Ф. Форма – Стиль – Выражение / [сост. А. А. Тахо-Годи ; общ. ред. А. А. Тахо-Годи и И. И. Маханькова]. – М. : Мысль, 1995. – 944 с.
2. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы философии герменевтики : [пер. С нем.] / общ. ред. Б. Н. Бессонова. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
3. Гадамер Х.-Г. Актуальность прекрасного / Х.-Г. Гадамер. – М. : Искусство, 1991. – 368 с.
4. Дильтей В. Категория жизни // Вопросы философии. – 1995. – № 10. – С. 135–139.
5. Исьянова Л. М. Феноменологическая диалектика – Искусство – Музыка – Уроки А. Ф. Лосева : монография / Л. М. Исьянова. – К. : Ин-т повыш. квалиф. работн. культуры Мин-ва культ. и искусства Украины, 1998. – 450 с.
6. Капічіна О. О. Феноменологічні основи проблеми музичного сприйняття / О. О. Капічіна // Вісник ДОН НУЕТ ім. М. Туган-Барановського. – 2012. – № 2(54). – С. 164–168.
7. Ковалев В. И. Решимость мыслить (Диалектическая феноменология Алексея Лосева) / В. И. Ковалев // Высшее образование в России. – 1993. – №4.– С. 133–141.
8. Лосев А. Ф. Форма – Стиль – Выражение / [сост. А. А. Тахо-Годи ; общ. ред. А. А. Тахо-Годи и И. И. Маханькова] /А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1995. – 944 с.
9. Лосев А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии / [сост. А. А. Тахо-Годи; общ. ред. А. А. Тахо-Годи и И. И. Маханькова] / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1993. – 959 с.
10. Олексюк О. М. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті : колективна монографія / О. М. Олексюк, М. М. Ткач, Д. В. Лісун. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 164 с.
11. Фроловская М. Н. Педагогический потенциал искусства / М. Н. Фроловская // Искусство и образование. – 2007. – № 3. – С. 4–9.
12. Шлейермахер Ф. Герменевтика / [пер. с нем. А. Л. Вольского ; науч. ред. Н. О. Гучинская] / Ф. Шлейермахер. – Спб. : Европейский дом, 2004. – 242 с.

Светлана Соломаха

МЕТОДОЛОГИЯ ВЫЯВЛЕНИЯ ДУХОВНОГО СМЫСЛА КУЛЬТУРНЫХ ТЕКСТОВ В РАЗВИТИИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

В статье определяются методы, адекватные специфике преподавания художественных дисциплин, которые учитывают глубоко личностный

характер художественно-эстетического восприятия искусства, помогают понять феномен художественного явления, его символическое содержание, осознать смысл, создают возможности для неповторимой художественно-педагогической интерпретации. К таким методам автор относит герменевтический, феноменологический и феноменолого-диалектический методы, которые способствуют формированию у студентов и преподавателей способности видеть не только собственно факты, но и их сущность, обобщать, осознавать логику взаимодействия внутреннего (смыслового) и внешнего (материального) его выражения в познаваемых явлениях, развивают художественно-эстетическое мировоззрение.

Ключевые слова: преподаватели художественных дисциплин, герменевтический, феноменологический, феноменолого-диалектический методы, художественно-педагогическая интерпретация.

Svitlana Solomaha

METHODOLOGY OF EXPOSURE OF SPIRITUAL SENSE OF CULTURAL TEXTS IN DEVELOPMENT OF ART AND AESTHETIC OUTLOOK OF PERSONALITY

Contemporary education requires consideration of historical patterns and features of development of civilization and culture, through which the realization of important social and cultural functions (ways of human's entering into the world of culture; human socialization; broadcasting of culturally decorated samples of human activities etc.) is made. Nowadays art studies, cultural studies, sociology and psychology of art are largely based on phenomenology, dialectics, hermeneutics that appeal to creative thinking, insight, fantasy, interpretation, metaphor, creating of phenomenological models; they stimulate the development of a holistic aesthetic outlook, creative thinking, the ability to construct nontrivial connections efficiently, characterized by ambiguity and lack of stereotypes. By contrast reproductive methods of artistic perception and artistic activity dominate in teaching of artistic disciplines (artistic culture, music and art); they are based on the principle of realistic representation of life in art when pupils (students) repeat the interpretation of an artistic image or a concept of art phenomenon after the teacher. The practice of arts education is often based on the related methods of teaching natural sciences which are inappropriate for understanding of cultural and artistic events.

A specific of content of artistic and aesthetic cycle disciplines requires the use of special methods of studying, including hermeneutical, phenomenological method, phenomenological and dialectical A. Losiev method. They contribute to the formation of teachers' ability not to see just the facts but also reflect on their depth nature, the ability to generalize, to realize logic of internal (semantic) and external (material) interaction; its expression in the phenomena that are learned, develop abstract and scientific thinking, artistic and aesthetic outlook.

Keywords: teachers of artistic disciplines, hermeneutical, phenomenological, phenomenological and dialectical methods, artistic and pedagogical interpretation, art and aesthetic outlook.

Одержано 27.06.2014 р.